

MAT Á UMHVERFISÁHRIFUM SAMKVÆMT LÖGUM NR. 63/1993 VEGNA LAGNINGAR BLÁFJALLAVEGAR 417-01 OG BLÁFJALLALEIÐAR 407-01.

NIÐURSTÖÐUR FRUMATHUGUNAR OG ÚRSKURÐUR SKIPULAGSSTJÓRA RÍKISINS.

1. INNGANGUR

Skipulagsstjóri ríkisins hefur fengið til frumathugunar, samkvæmt lögum nr. 63/1993 um mat á umhverfisáhrifum, lagningu Bláfjallavegar 417-01 og Bláfjallaleiðar 407-01.

Framkvæmdaraðili: Vegagerðin.

Markmið framkvæmdarinnar: Að tryggja greiða og örugga umferð að og frá skíðasvæðinu í Bláfjöllum, sérstaklega þegar snjór er mestur. Að fá snjóléttari og greiðfærari leið en nú er, þar sem uppfylltar eru kröfur sem gerðar eru til öryggis, burðarþols, vegferils og sjónlengda.

Framkvæmd kynnt í frummatsskýrslu: Bláfjallavegur 417-01: Frá slitlagsenda í Vífilfellshrauni (stöð 3500) að vegamótum við Rauðhnúka (stöð 9000), um 5,5 km. Kynntir eru tveir kostir Bláfjallavegar, valkostur Vegagerðarinnar og kostur II. Valkostur Vegagerðarinnar felur í sér breytingu frá legu núverandi vegar á 3,4 km kafla til suðurs frá beygjuni við Illubrekku. Liggur vegurinn á þeim kafla vestan núverandi vegar, uns komið er inn á hann aftur við vegamótin hjá Rauðhnúkum. Kostur II fylgir að mestur leyti núverandi Bláfjallavegi, en gerðar eru breytingar á beygjuni við Illubrekku.

Bláfjallaleið 407-01: Frá vegamótum við Rauðhnúka (stöð 9000) að skíðasvæðinu í Bláfjöllum (stöð 11600), um 2,6 km. Um er að ræða endurgerð núverandi vegar.

Frumathugun: Framkvæmdin var tilkynnt til embættis skipulagsstjóra ríkisins þann 23. maí 1995 og auglýst opinberlega þann 2. júní 1995. Frummatsskýrsla lá frammi til kynningar frá 2. júní til 10. júlí 1995 hjá Skipulagi ríkisins, Laugavegi 166, Reykjavík, Borgarskipulagi Reykjavíkur, Borgartúni 3, Reykjavík, Bæjarskrifstofum Kópavogs, Fannborg 2, Kópavogi og í Litlu-Kaffistofunni í Svínahrauni. Fimm athugasemdir bárust á kynningartíma. Með bréfum dagsettum 31. maí 1995 leitaði skipulagsstjóri ríkisins umsagna sex opinberra aðila: Náttúruverndarráðs, Hollustuverndar ríkisins, Þjóðminjasafns Íslands, Bæjarráðs Kópavogs, Borgarráðs Reykjavíkur og Bláfjallanefndar.

2. UMSAGNIR

Náttúruverndarráð sendi umsögn, dagsetta 7. júlí 1995, þar sem segir meðal annars:

„Náttúruverndarráð gerir ekki athugasemd við lagningu vegar á milli stöðva 3600-4800. Náttúruverndarráð leggst hins vegar gegn því að lagður verði vegur í nýju vegarstæði á milli stöðva 5850-9000 valkostur I., sbr. 2. t. auglýsingar nr. 173/1985 um fólkvang í Bláfjöllum. Mikil röskun mun eiga sér stað á sérstæðu landslagi ef lagður verður vegur samkvæmt valkosti I. Eins og fyrr er greint frá þá fer vegur samkvæmt valkosti I. um ósnortið, sögulegt hraun sem klætt er viðkvæmum gróðri. Náttúruverndarráð telur mikilvægt að vegarstæðið fylgi núverandi vegi eins og kostur II. sýnir, sbr. grunnmynd fyrir Bláfjallaveg 417-01.

Náttúruverndarráð telur að efnistaka úr hólnum við Suðurgil muni breyta landslagi umtalsvert og leggst því gegn efnistöku úr hólnum. Lagt er til að unnið verði jarðefni úr efnisnámum utan fólkvangsins.

Mikilvægt er að stjórn Bláfjallafólkvangs marki skýra stefnu í jarðefnavinnslu innan Bláfjallafólkvangs."

Hollustuvernd ríkisins sendi umsögn, dagsetta 22. júní 1995, en þar segir meðal annars:

„Á grundvelli skýrslunnar telur Hollustuvernd ríkisins líklegt að framkvæmdin sé þess eðlis að umhverfinu eigi ekki að stafa hættu af loftmengun, hávaðamengun eða mengun frá úrgangi vegna hennar ef gætt er ákvæða mengunarvarnareglugerðar nr. 48/1994 ásamt síðari breytingum.

Á það verður hins vegar fallist að mengunarhætta frá umferð er þegar fyrir hendi. Miða þarf því fyrirhugaða framkvæmd við að aukning verði ekki á þeirri hættu þótt umferð um svæðið komi til með að aukast.

Hollustuvernd ríkisins telur eðlilegt að leyfilegum hámarkshraða vegarins verði stillt í hof og að sá valkostur verði fyrir valinu sem muni hafa minni hættu í för með sér m. t. t. vatnsmengunar. Einnig ber að takmarka alla óþarfa umferð flutningabíla um veginn sem flytja olíu og önnur hættuleg efni. Framkvæmdaraðili þarf að hafa samráð við vatnsveitur og heilbrigðiseftirlit á höfuðborgarsvæðinu við framkvæmd verksins."

Þjóðminjasafn Íslands sendi umsögn sína með bréfi, dagsettu 15. júní 1995. Í bréfinu kemur meðal annars fram, að þar sem hluti vegarins sé í landi Reykjavíkur eigi fornleifafræðingur Árbæjarsafns að gefa umsögn. Vegna þess hluta vegarstæðis sem liggur um land Kópavogs óskaði Þjóðminjasafn eftir að svæðið yrði rannsakað. Í bréfi Vegagerðarinnar, dagsettu 24. júlí 1995, þar sem svarað er hluta athugasemda og umsagna, er ekki tekin afstaða til athugasemdar Þjóðminjasafns um rannsókn þess hluta vegarstæðis sem liggur um land Kópavogs.

Árbæjarsafn sendi umsögn með bréfi dagsettu 22. júní 1995, en þar segir meðal annars, að við vettvangsathugun á vegarkafli í Bláfjöllum milli slitlagsenda í Vífilsstaðahrauni og vegamóta við Rauðuhnúka (áfanga 2) hafi niðurstaða Árbæjarsafns verið eftirfarandi:

„Engar fornleifar eru á fornleifaskrá Reykjavíkur á þessu vegarstæði. Við vettvangsathugun þann 13. júní 1995 komu engar fornleifar í ljós og enginn staður þar sem slíkra leifa væri að vænta. Árbæjarsafn hefur því engar athugasemdir við fyrirhugaðar framkvæmdir á umræddum stað.“

Bæjarráð Kópavogs fjallaði um fyrirhugaða lagningu Bláfjallavegar og Bláfjallaleiðar á fundi sínum hinn 30. júní 1995. Í bréfi bæjarritara Kópavogs, dagsettu 3. júlí 1995, segir meðal annars:

„Að fenginni umsögn bæjarskipulags Kópavogs, dags. 28/6 sl. varðandi málið, sér bæjarráð ekki ástæðu til að gera athugasemdir við lagningu vegarins og samþykkir hana fyrir sitt leyti.“

Borgarráð Reykjavíkur samþykkti á fundi sínum hinn 18. júlí 1995 umsögn borgarverkfræðings, forstöðumanns borgarskipulags Reykjavíkur og vatnsveitustjóra um frummat á umhverfisáhrifum fyrirhugaðrar lagningar Bláfjallavegar. Í umsögn borgarráðs segir meðal annars:

„Á fundi borgarráðs þann 11. júlí 1995 var borgarverkfræðingi, forstöðumanni borgarskipulags og vatnsveitustjóra falið að gefa umsögn um frummat á umhverfisáhrifum fyrirhugaðrar lagningar Bláfjallavegar, með tilliti til athugasemda umhverfismálaráðs.“

Á fundi umhverfismálaráðs Reykjavíkur hinn 5. júlí 1995 var meðal annars bókað um fyrirhugaða lagningu Bláfjallavegar:

„Umhverfismálaráð telur að út frá sjónarmiðum umhverfisverndar sé valkostur II heppilegri en valkostur Vegagerðarinnar vegna þess að um er að ræða veg í friðlýstum fólkvangi og að hraun og mosapembur eru mjög sérstæð og viðkvæm náttúruyfyrirbæri sem endurnýjast ákaflega hægt. Umhverfismálaráð tekur undir fyrirhugaðar mótvægisáðgerðir Vegagerðarinnar (bls. 9) og leggur áherslu á að þær gildi þótt vegurinn verði lagður samkvæmt valkosti II.“

Í áðurnefndri umsögn borgarverkfræðings, forstöðumanns borgarskipulags og vatnsveitustjóra, sem samþykkt var í borgarráði hinn 18. júlí 1995 segir:

„Vegstæðin sem val stendur um liggja bæði á aðrennslissvæði að vatnsbólum Reykjavíkur. Afmörkun vatnsverndarsvæða er í endurskoðun. Líklegt er að Bláfjallavegur muni liggja innan flokks II, „grannsvæðis“, eftir endurskoðun vatnsverndar.“

Ekki eru gerðar athugasemdir við val á vegarstæði. Þar liggja til grundvallar vegtæknileg atriði, jafn halli, snjóþyngsli og snjókóf ásamt kostnaði við vegarlagningu. Einnig er útsýni meira af nýju vegstæði og stutt til útsýnisstaða. Tekið er undir það viðhorf framkvæmdaraðila að umhverfi vegar á mosavöxnu hrauni verði verndað og óhreyft og einungis fyllt með aðfluttu efni, en efni alls ekki ýtt upp meðfram vegi. Með þessu verður röskun á umhverfi í lágmarki.

Lagt er til að borgarverkfræðingi, heilbrigðiseftirliti og Vatnsveitu Reykjavíkur verði falið að vinna með Vegagerðinni að vali á

yfirborðsfrágangi, reglum um umferð á vatnsverndarsvæðum og öryggi á framkvæmdartíma með tilliti til vatnsverndar."

Bláfjallanefnd segist í umsögn sinni, dagsettri 8. júní 1995, vera sammála tillögum Vegagerðarinnar bæði að því er varðar vegarstæði og efnistöku.

3. ATHUGASEMDIR

Á kynningartímanum bárust eftirfarandi 5 athugasemdir:

Heilbrigðiseftirlit Reykjavíkur gerði athugasemd með bréfi, dagsettu 7. júlí 1995, þar sem segir meðal annars:

„Vægi grunnvatns í Heiðmörk og Húsafellsbruna fyrir vatnabúskap Vatnsveitu Reykjavíkur hefur aukist mjög eftir að vatnstöku var hætt á Reynisvatnsheiði enda er þarna framtíðarvatnsból Reykvíkinga og einnig má geta þess að vatnsból Reykvíkinga eru sífellt að færast ofar og í átt til Bláfjalla. Einu gögnin sem til eru, og vísað er til í matsskýrslu Vegagerðarinnar, um grunnvatnsstrauma á þessu svæði eru í skýrslu verkfræðistofunnar Vatnaskila hf. Þar má sjá að forsendur um vatnaskil eru óviss í nágrenni skíðasvæðisins í Bláfjöllum og jafnvel ástæða til að halda að grunnvatn streymi þaðan til Heiðmerkur en ekki suður í Selvog. Ef svo er mun mengun geta borist með rigningu sem fellur á útivistarsvæðinu í Bláfjöllum niður í grunnvatnsstrauminn sem rennur í átt að vatnsbólum höfuðborgarsvæðisins og þar með bæst við hugsanleg mengun sem getur stafað af umferð um Bláfjallaveg.

Þar sem um vatnsverndarhagsmunir um helmings allra Íslendinga er að ræða og jafnframt í ljósi þess hve lítið er í matsskýrslunni tekið á hugsanlegum óæskilegum áhrifum sem vatnsbólum höfuðborgarsvæðisins stafar af væntanlegum framkvæmdum og/eða þær geta haft í för með sér og með skírskotun til 12. gr. reglugerðar nr. 179/1994 þykir rétt að benda á að heppilegra sé að fara í frekari athuganir áður en lagt er í fyrirhugaðar framkvæmdir."

Heilbrigðiseftirlit Kópavogssvæðis segir í athugasemd sinni, dagsettri 27. júní 1995:

„Í ljósi þess hve miklir hagsmunir eru í húfi þar sem um er að ræða vatnsból um helmings þjóðarinnar og hversu litlar upplýsingar eru lagðar fram varðandi hættu á mengun vatnsbóla telur undirritaður eðlilegt að farið verði fram á frekara mat á umhverfisáhrifum sbr. gr. 12. í reglugerð nr. 179/1994 um mat á umhverfisáhrifum. Í því mati verði gerð betri grein fyrir áhættu varðandi vatnsból og hugsanlegum mótvægisáðgerðum."

Skíðadeild Breiðabliks lýsir í bréfi, dagsettu 23. júní 1995, yfir eindregnum stuðningi við tillögu Vegagerðarinnar um færslu Bláfjallavegar og hvetur til þess að ráðist verði í framkvæmdir hið fyrsta.

Skíðadeild Fram lýsir í bréfi, dagsettu 23. júní 1995, yfir eindregnum stuðningi við tillögu Vegagerðarinnar um færslu Bláfjallavegar og hvetur til þess að ráðist verði í framkvæmdir hið fyrsta.

Sigmundur Einarsson, Birtingakvísl 19, Reykjavík gerði athugasemd, dagsetta 6. júlí 1995, en þar segir meðal annars:

„Meginröskunin vegna fyrirhugaðrar vegagerðar felst annarsvegar í því að færa núverandi Bláfjallaveg við Rauðukamba vestur í hraunið á löngum kafla og hinsvegar er ætlunin að opna efnisnámu við skíðasvæðið. Mér finnst afar eðlilegt að menn vilji bæta veginn upp Illubrekku enda er hún slæm hvort sem er að sumri eða vetri. Um nýjan veg yfir hraunið vestur af Rauðukömbum gegnir öðru máli. Úfin hraun eru eitt af helstu sérkennum okkar lands og eftir að stórvirkar vinnuvélar voru teknar í notkun hér á landi um miðja öldina hefur þeim verið beitt óspart á apalhraun af miklu fyrirhyggjuleysi. Nú er svo komið að óskemmd apalhraun fyrirfinnast varla nema í óbyggðum. Einn stærsti samfelldi apalhraunaflákinn á Suðvesturlandi er Húsafellsbruni milli Heiðmerkur og Bláfjalla. Honum var spillt stórlega fyrir nokkrum árum er háspennulína var lögð þar þvert yfir ásamt tilheyrandi vegi. Nú leggur Vegagerðin til að nýr vegur verði lagður nánast við hliðina á eldri vegi í Húsafellsbruna. Einhver ljótustu sár sem sjást í apalhraunum eru gamlir aflagðir vegir og fyrir kemur að frá þjóðvegi megi sjá tvær eldri kynslóðir vega samsíða þeim nýjasta. Þessháttar vinnubrögð ættu að heyrja sögunni til og slíkt á alls ekki að sjást á friðlýstum svæðum.“

Í athugasemd Sigmundar Einarssonar segir ennfremur:

„Þá er í skýrslu Vegagerðarinnar talað um að verulegar breytingar yrðu við Illubrekku ef valkostur 2 er farinn. Það er mitt mat að skeringar þar séu smámál samanborið við þau stórfelldu spjöll á hrauninu sem Vegagerðin leggur til.

Hin meginröskunin er opnun námu við skíðasvæðið. Það ætti að vera öllum ljóst að slík náma inni á útivistarsvæðinu á ekki rétt á sér. Vera má að hægt sé að fela sárið eftir námuna þannig að spjöll verði ekki alvarleg en ég tel opnun námunnar algerlega óþarfa, enda ekki tiltakanlega langt í efnisnámur við Suðurlandsveg. Rök í þá átt að vinnsla efnis muni bæta aðstöðu á skíðasvæðinu eiga einfaldlega ekki rétt á sér og bera vott um virðingarleysi fyrir náttúrunni.“

4. RÖKSTUÐNINGUR OG NIÐURSTÖÐUR FRUMATHUGUNAR

Valkostur Vegagerðarinnar (kostur I). Eins og fram kemur í frummatsskýrslu er valkostur Vegagerðarinnar, (kostur I) ódýrari kostur, og að mati Vegagerðarinnar hagkvæmari og umferðaröryggi meira vegna minni halla, mýkri beygja og betri vegsýnar, sbr. bls. 1 í matsskýrslunni. Hann liggur hins vegar að stórum hluta um viðkvæmt svæði, ósnortið hraun þar sem gróður er aðallega viðkvæmar mosapembur, sbr. bls. 2 í matsskýrslu. Náttúruverndarráð leggst gegn því að valkostur Vegagerðarinnar verði fyrir valinu, þar sem mikil röskun muni eiga sér stað á sérstæðu landslagi fólkvangsins. Vegurinn muni liggja um ósnortið, sögulegt hraun sem klætt er viðkvæmum gróðri, eins og segir í umsögn ráðsins. Sigmundur Einarsson bendir í athugasemd sinni á, að hraunið sem valkostur Vegagerðarinnar liggur um sé einn stærstir samfelldi apalhraunflákinn á Suðvesturlandi. Úfin hraun séu eitt af sérkennum landsins og að þau beri að varðveita.

Kostur II fylgir núverandi vegi að mestu leyti, nema í beygju við Illubrekku milli stöðva 4800 og 5400, þar sem mesti krappinn er tekinn af. Þrátt fyrir að áætlaður kostnaður við úrbætur á eldri vegi sé talsvert hærri en við valkost Vegagerðarinnar, þykir það vega þyngra að varðveita hraunið sem veginum er ætlað að skera skv. valkosti Vegagerðarinnar. Náttúruverndarráð gerir ekki athugasemdir við lagningu vegarins samkvæmt kosti II, þrátt fyrir að tekið sé fram í frummatsskýrslu að til að rýmka beygjuna við Illubrekku þurfi miklar skeringar og fyllingar, sem yrði að fella að landslaginu. Sigmundur Einarsson tekur fram í athugasemd sinni að hann telji þær breytingar sem gera þarf við Illubrekku smámál (sic) samanborið við þau stórfelldu spjöll á hrauninu sem yrðu ef valkostur Vegagerðarinnar yrði heimilaður. Í umsögn umhverfismálaráðs Reykjavíkur segir, að ráðið telji út frá sjónarmiðum umhverfisverndar að valkostur II sé heppilegri en valkostur Vegagerðarinnar vegna þess að um sé að ræða veg í friðlýstum fólkvangi og að hraun og mosapembur séu mjög sérstæð og viðkvæm náttúrufyrirbæri sem endurnýjast ákaflega hægt.

Efnistaka-námur.

Í frummatsskýrslu Vegagerðarinnar er gert ráð fyrir efnistöku úr námu við Suðurgil. Náttúruverndarráð leggst í umsögn sinni gegn efnistöku innan fólkvangsins, og telur að efnistaka úr hólnum við Suðurgil muni breyta landslagi talsvert. Efni hefur áður verið tekið úr hólnum, þannig að ekki er um opnun nýrrar námu að ræða. Auk þess er Bláfjallanefnd fylgjandi því að efni verði tekið úr umræddum hól, meðal annars til að unnt verði að bæta við bílastæðum á svæðinu, sbr. bls. 6 í matsskýrslu.

Grunnvatn.

Heilbrigðiseftirlit Reykjavíkur og Heilbrigðiseftirlit Kópavogssvæðis leggja í athugasemdum sínum til að fram fari frekara mat á umhverfisáhrifum áður en framkvæmdir verði heimilaðar á Bláfjallasvæðinu, þar sem ekki liggja fyrir nægilegar upplýsingar um hugsanlega mengun grunnvatns vegna framkvæmda á svæðinu. Hollustuvernd ríkisins telur eðlilegt að sá kostur verði fyrir valinu sem hefur í för með sér minni hættu á mengun grunnvatns, og að leyfilegum hámarkshraða verði stillt í hól. Einnig beri að takmarka alla óþarfa umferð flutningabíla um veginn sem flytja olíu og önnur hættuleg efni, auk þess sem framkvæmdaraðili þurfi að hafa samráð við vatnsveitur og heilbrigðiseftirlit á höfuðborgarsvæðinu við framkvæmd verksins. Í umsögn borgarverkfræðings, forstöðumanns borgarskipulags og vatnsveitustjóra, sem borgarráð samþykkti hinn 18. júlí 1995, er tekið fram að Bláfjallavegur verði líklega á

grannsvæði II. flokki eftir endurskoðun vatnsverndar. Samkvæmt viðauka 4 í reglugerð nr. 319/1995 um neysluvatn, kemur fram að á grannsvæði sé ekki heimilt að hafa birgðir af eftirtöldum efnum: Olíu, bensíni eða skyldum efnum, vegsalti, eiturefnum til útrýmingar á skordýrum eða gróðri, áburði (tilbúnum eða af öðrum toga), né öðrum efnum sem mengað geta grunnvatn. Ekki skuli leyfa nýjar byggingar, sumarbústaði eða þess háttar á svæðinu. Veglagnir, áburðarnotkun og yfirleitt öll önnur starfsemi innan svæðisins skuli vera undir ströngu eftirliti.

Í framangreindri umsögn, sem borgarráð samþykkti, er lagt til að borgarverkfræðingi, Heilbrigðiseftirliti og Vatnsveitu Reykjavíkur verði falið að vinna með Vegagerðinni að vali á yfirborðsfrágangi, reglum um umferð á vatnsverndarsvæðum og öryggi á framkvæmdartíma með tilliti til vatnsverndar.

5. SKIPULAG.

Ekki er í gildi staðfest skipulag af Bláfjallasvæði. Lagt er til að lega Bláfjallavegar 417-01 og Bláfjallaleiðar 407-01 verði afgreidd samkvæmt 2. mgr. 5. gr. skipulagslaga nr. 19/1964, með síðari breytingum.

6. ÚRSKURÐARORÐ.

Samkvæmt 8. gr. laga nr. 63/1993, um mat á umhverfisáhrifum, hefur skipulagsstjóri ríkisins yfirfarið gögn þau sem fram voru lögð af hálfu framkvæmdaraðila við tilkynningu, ásamt umsögnum og athugasemdum.

Fallist er á lagningu Bláfjallavegar 417-01 samkvæmt kosti II, það er að núverandi veglínu sé fylgt að mestu, en vegurinn færður um 50-100 metra á kafla við Rauðuhnúka og beygja við Illubrekku rýmkuð, Bláfjallaleiðar 407-01 og efnistöku úr hól við Suðurgil, eins og lýst er í frummatsskýrslu Vegagerðarinnar, að uppfylltum eftirtöldum skilyrðum:

- Haft verði samráð við borgarverkfræðing, Heilbrigðiseftirlit Reykjavíkur, Heilbrigðiseftirlit Kópavogssvæðis og Vatnsveitu Reykjavíkur við val á yfirborðsfrágangi og setningu reglna um umferð á vatnsverndarsvæðum og öryggi á framkvæmdartíma.
- Þar sem vegarstæðið liggur á grannsvæði, skv. reglugerð um neysluvatn nr. 319/1995, skulu allar framkvæmdir vera undir eftirliti Hollustuverndar ríkisins, sbr. IV. kafla rg. 522/1994, og 14. gr. rg. nr. 319/1995.
- Efnistaka úr hól við Suðurgil fari fram í samráði við og undir eftirliti Náttúruverndarráðs. Grónum hlíðum hólsins verði hlíft eftir föngum og gengið snyrtilega frá námunni að efnistöku lokinni.

Skipulagsstjóri ríkisins minnir á skyldur framkvæmdaraðila samkvæmt þjóðminjalögum nr. 88/1989, ef fornleifar finnast við framkvæmdina.

7. KÆRUFRESTUR.

Samkvæmt 14. gr. laga nr. 63/1993 má kæra úrskurð skipulagsstjóra ríkisins til umhverfisráðherra innan fjögurra vikna frá því að hann er birtur eða kynntur fyrir viðkomandi aðila. Kærufrestur rennur út þann 6. september 1995.

Reykjavík, 31. júlí 1995.

Stefán Thors

Elín Smáradóttir